

Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde

MILJØVERNAVDELINGEN

Fylkesmannen i Østfold

BESØKSADRESSE: DRONNINGENSGT. 1, 1500 MOSS

POSTADRESSE: BOKS 325, 1501 MOSS

TLF: (09) 25 41 00

Dato:
Mars 1991

Rapport nr:
3/91

ISBN nr:
82-7395-063-8

Rapportens tittel:

Forvaltningsplan for Søndre Jeløy landskapsvernområde

Forfatter :

Oppdragsgiver:

Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen

Ekstrakt:

Planen er utarbeidet for å gi nærmere holdepunkter for skjøtsel og virksomhet i landskapsvernområdet. Vedrørende jord- og hagebruk drøftes følgende forhold: Dyrkingsstein og avfall, etterarbeider etter sandtak, husdyrbeiter, jordekanter, bekker og dammer, strender og strandenger, skogbruk, parker, trerekker, lunder og enkelttrær, kulturminner, gårdsanlegg og bygninger. Vedrørende vesentlige aktiviteter utenom landbruk drøftes følgende forhold: Ferdsl, Jeløy Radio, Galleri F15, trafikkforhold, telefon- og elektrisitetsnett. Dertil omtales forhold vedrørende friluftsområder og tilsyn/forvaltning.

Skjøtselsplanen kan tas opp til revisjon ved behov.

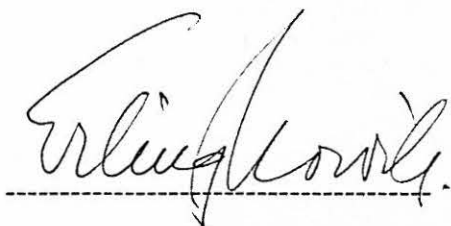
FORVALTNINGSPLAN

FOR

SØNDRE JELØY LANDSKAPSVERNOMRÅDE

SØNDRE JELØY LANDSKAPSVERNOMRÅDE LIGGER I MOSS KOMMUNE OG
BLE OPPRETTET VED KONGELIG RESOLUSJON AV 23. DESEMBER 1983 OG
DEKKER ET AREAL PÅ CA. 4500 DEKAR.

DEN FORELIGGENDE FORVALTNINGSPLANEN ER GODKJENT AV
FYLKESMANNEN DEN 15. MARS 1991.

A handwritten signature in black ink, reading "Erling Norvik", written over a horizontal dashed line.

ERLING NORVIK

INNHOOLD

	Side
Forord	2
Innledning	3
1. Overordnet målsetting	4
2. Holdepunkter for skjøtsel og virksomhet	4
2.1. Jordbruk og hagebruk	4
2.2. Dyrkingsstein og avfall	5
2.3. Etterarbeider etter sandtak	5
2.4. Husdyrbeiter	6
2.5. Jordekanter	6
2.6. Bekker og dammer	7
2.7. Strender og strandenger	7
2.8. Skog	7
2.9. Parkanlegg	9
2.10. Trerekker, lunder og enkelttrær	9
2.11. Enkelttrær av spesiell betydning	10
2.12. Kulturminner, gårdsanlegg og bygninger	10
3. Vesentlige aktiviteter utenom landbruk	11
3.1. Ferdsel	11
3.2. Større virksomheter	13
3.3. Trafikkforhold	13
3.4. Telefon og elektrisitetsnett	14
4. Friluftsområder. Sikring	14
5. Tilsyn og forvaltning	14
5.1. Tilsyn - forvaltningsmyndighet	14
5.2. Annet	15
6. Forvaltningsplanens varighet	15
7. Økonomi	16
7.1. Kostnader	16
8. Litteratur/kilder	17

Vedlegg:

1. Vernebestemmelser
2. Kart
3. Brev fra riksantikvaren
4. Adferdsregler for Albyskogen
5. Uttalelser fra tilsynsutvalget

FORORD

Søndre Jeløy landskapsvernområde ble etablert ved Kgl.res. av 23. des. 1983. Et utkast til forvaltningsplan har vært til høring hos berørte parter. Med dette fremlegges stadfestet forvaltningsplan for området.

I Miljøvernavdelingen har følgende personer deltatt i arbeidet med forvaltningsplanen:
Åsmund Fjellbak, Bjørn Standli, Tor Schmedling, Gunnar Bjar og Ottar Krohn.

Ottar Krohn
Naturfovalter

INNLEDNING

Søndre Jeløy landskapsvernområde ble etablert ved Kgl. res. av 23. des. 1983. I vernebestemmelsene heter det at forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det heter videre at "det kan utarbeides skjøtselsplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene."

Skjøtselsplanutkastet har vært til høring hos berørte parter. Utkastet forelå allerede i 1986. Planen ble imidlertid ikke sluttbehandlet i påvente av et arbeide i Moss kommune med en kommunedelplan for søndre Jeløy. Forslag til kommunedelplan var på høring i 1990, men er ennå ikke stadfestet (januar 1991).

Skjøtselen av området skal bidra til å oppfylle intensjonen med landskapsvernet og plantelivsfredningen. Utgangspunktet og rammen for planen er vernebestemmelsene. Det er imidlertid et behov for presiseringer og utdypninger av deler av bestemmelsene i skjøtselsammenheng.

Skjøtsel av skogområdene skal følge driftsplaner/skjøtselsplaner utarbeidet for den enkelte eiendom. Disse planene er utarbeidet av skogbruksetaten i Moss, Rygge og Råde i samråd med grunneierne og forvaltningsmyndigheten. I strandsonen og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet mot ødeleggelse ut over det som følger av lovlig ferdsel. Det er i vernebestemmelsene forutsatt at bredden på verneskogbeltet bestemmes av forvaltningsmyndigheten i samråd med skogbruksetaten. Dette er gjort for de enkelte eiendommer i driftsplanene.

Driftsplanene inngår ikke som vedlegg i denne rapporten. Planene er tilgjengelig på landbrukskontoret, i Moss kommune og i miljøvernavdelingen. Andre omfattende vedlegg til skjøtselsplanen som ikke inngår i denne rapporten er en utredning om ferdsel i Søndre Jeløy landskapsvernområde og et notat fra kulturminneregistrering innenfor landskapsvernområdet. Også disse er tilgjengelige i Moss kommune og miljøvern-avdelingen.

Til å bistå fylkesmannen med forvaltningen av området, er oppnevnt et tilsynsutvalg. I vedlegg 5 er sammenstilt uttalelser og synspunkter fra utvalget for perioden 1984-90.

1. OVERORDNET MÅLSETTING

Det generelle utgangspunkt for skjøtselen er selve formålsparagrafen - jfr. kap.III i vernebestemmelsene (vedlegg 1).

"Formålet med landskapsvernområdet er å bevare det egenartede natur- og kulturlandskap på Søndre Jeløy med de geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets særpreg."

Skjøtselen skal bidra til å oppfylle disse intensjonene med landskapsvernet og plantelivsfredningen.

Skjøtselen skal søke å bevare en variert bruk av området der landbruksformål, rekreasjon, undervisnings- og forskningsinteresser skal tilgodeses så langt som mulig innenfor rammen av vernereglene og hensynet til beboere og næringsdrift.

Målsettingen for skjøtsel av de kulturhistoriske elementer på lang sikt må være å ivareta historiske vitnesbyrd om utviklingen i området.

2. HOLDEPUNKTER FOR SKJØTSEL OG VIRKSOMHET

2.1 Jordbruk og hagebruk

Jordbruksvirksomheten er vesentlig for å opprettholde vekslingen mellom åpne områder og lunder, alléer og skogteiger. De viktigste kulturminner som gårds- og parkanlegg har også en direkte økonomisk og vedlikeholdsmessig tilknytning til jordbruksvirksomheten.

Iflg. vernebestemmelsne (kfr. vedlegg 1), er det slik at "eksisterende jord- og hagebruk skal kunne opprettholdes med driftsmåter som til enhver tid er vanlige, forutsatt at de ikke kommer i konflikt med verneformålet."

Det ligger et visst rom for skjønn i denne vurderingen. Spørsmålet er hva slags driftsformer som kan komme i konflikt med verneformålet og som dermed ikke er tillatt.

Generelt vil slike driftsformer måtte endre områdets særpreg. De driftsformer som benyttes i norsk landbruk i dag kan ikke sies å komme i denne kategori. Hvilke driftsformer som vil kunne bli aktuelle, er vanskelig å forutsi. En vurdering av nye driftsmåters endring av landskapets særpreg bør også ta hensyn til landbrukets driftsmessige situasjon totalt.

Gjenvoksing og tilplanting av jordbruksarealer med skog eller vesentlig nydyrking av skogarealer vil lett kunne komme i strid med målet om å bevare områdets landskapskarakter, opplevelsesverdi og naturkvaliteter. Fordelingen mellom dyrket mark og skog bør derfor opprettholdes uendret.

Dersom utnyttelsen av en eiendom dreies i retning av f.eks. industriell virksomhet som ikke er knyttet til jord- eller hagebruk, og dertil hørende nyetableringer, vil dette måtte vurderes særlig i forhold til vernebestemmelsene.

2.2 Dyrkingsstein og avfall

Avfall skal normalt ikke deponeres i terrenget, jfr. lov om forurensninger §§ 28 og 37. Eksisterende fyllinger bør fjernes eller eventuelt overfylles med jord og overlates til naturlig gjenvoksing. Dette gjelder særlig de store fyllingene på Ormåsen (Rød), i gammelt bekkesøkk ned mot Reierbukta (Reier), og fyllingen i Grønnskogen (Grønli).

Ukomposterbart materiale fra husholdning og produksjon skal bringes til offentlig godkjent avfallsbehandlingsanlegg eller fyllplass.

Komposterbart materiale fra husholdning og produksjon, som planterester, matavfall m.v., kan deponeres på anvist sted, og under forutsetning av at det ikke er til sjenanse for noen eller virker skjemmende.

Anvisning av steder for gårdsfyllinger avtales med det enkelte gårdsbruk når ønske om slik ordning fremmes.

En betydelig del av dyrkingssteinen vil fortsatt deponeres innenfor landskapsvernområdet. I tilfeller der det er vanskelig å finne gode permanente deponeringssteder, kan det være aktuelt med midlertidig deponering og at massene kjøres bort med jevne mellomrom. Slik bortkjøring organiseres og bekostes av forvaltningsmyndigheten.

Godkjente deponeringssteder er anvist i samråd med grunneier og er inntegnet på vedlagt kart (vedlegg 2).

I den grad eksisterende steinfyllinger må fjernes, vil disse arbeidene bli igangsatt og bekostet av forvaltningsmyndigheten i samråd med grunneier. Slike fyllinger er tegnet inn på vedlagt kart (vedlegg 2).

Strandryddinger iverksettes etter behov og kan organiseres av oppsynsmann i samarbeid med grunneiere og kommune.

2.3 Etterarbeider etter sandtak

På Rød gårds jorde vest for Ormåsen har det vært sandtak. I jordekantene ligger flere hauger med sammenskjøvet matjord som bør spres utover jordet. Vest for jordet nær grensa til Kase er jordskråningen etter sandtaket så bratt at stabiliteten til trekkka og steingjerdet i eiendomsdelet er i fare. Overskuddsmasser på Rød, eventuelt også på Grønli, bør fylles inntil jordskråningen i 45° - 60° skråning.

Midt i skråningen bør det lages en knekk på profilet på ca. 1,5 m's bredde slik at det etterhvert kan etablere seg en godt farbar sti. Strekningen er markert som deponeringssted for overskuddsmasser på vedlagt kart over deponeringssteder (vedlegg 2).

2.4 Husdyrbeiter

Eksisterende beitedrift på de permanente beitene ved Jeløy Radio bør opprettholdes. Både på Rød (vest for bygningene) og på Reier (Solbergsletta) finnes delvis gjenvokste beiter (kart nr. 1 - vedlegg 2). Dette er de siste rester av et gammelt landskap som må ivaretas ved at beiting eller slått gjenopptas.

Fortsatt gjenvoksing eller omdisponering av beitemark til annet bruk vil i sterk grad forringe livsmulighetene for landskapsvernområdets karakteristiske plante- og dyreliv. Ut fra verneformålet er det derfor ønskelig å opprettholde beitene. Forvaltningsmyndigheten kan gi økonomisk støtte til dette.

Husdyrbeite i skogsområder for øvrig kan settes igang forutsatt at ikke gjerdene hindrer ferdselen på de viktigste stier og veier.

Tiltak:

Rød

Rydding av lauvoppslag, slått eller gjerding og slipp av beitedyr.

Reier

Rydding av noe busker, slått en gang årlig.

2.5 Jordekanter

Dette er små arealer som det knytter seg stor interesse til både botanisk, zoologisk og opplevelsesmessig.

Fra landbrukets side kan de samme områdene representere ugrasproblemer og skadedyrproblemer.

Både ut fra naturfaglig verdi og som ugrasproblem vil det være fordelaktig at flerårige planter og busker får etablere seg. For å unngå bruk av kjemiske bekjempingsmidler og brenning, kan forvaltningsmyndigheten bekoste bruk av traktormontert vegetasjonsfres dersom grunneier ønsker det.

Tiltak: Skjøtsel av jordekantenes vegetasjon.

2.6 Bekker og dammer

Dammer, bekker og bekkefar har en vesentlig landskapsmessig og biologisk betydning. Det er derfor vesentlig at ferskvannsforkomstene fortsatt holdes åpne. Det har tidligere vært utført flere bekkelukkinger. Ytterligere vesentlige lukkings-tiltak anses å være i strid med landskapsvernets formål.

2.7 Strender og strandenger

Plantelivet i disse områdene og den innenforliggende verneskog er spesielt fredet etter naturvernlovens § 13 - jfr. kap. V i vernebestemmelsene (vedlegg 1). Området dette gjelder er tegnet inn på kart nr. 4 (vedlegg 2).

Strandengene på Reier og Alby er utsatt for gjenvoksing. For å ivareta de spesielle botaniske forekomster er det ønskelig å gjennomføre slått en gang årlig på sensommer.

Tiltak: Alby og Reier, slått av strandenger.

2.8 Skog

Vernebestemmelsene har flere bestemmelser som regulerer skogsdrift og skjøtsel av skog - jfr. kap. VII i vernebestemmelsene (vedlegg 1).

1. Områder med edle lauvtrær skal være forbeholdt disse treslag. Det kan tas ut tømmer og ved i slik lauvskog. Det må ikke gjennomføres tiltak som vil kunne favorisere andre treslag som f.eks. gran.
2. Våtlendte skogpartier må ikke grøftes. Skogpartier som i dag er våtlendte fordi gamle grøfter ikke er vedlikeholdt, rammes også av denne bestemmelsen. Det er situasjonen ved etablering av verneområdet som her er utgangspunktet.
3. Egenartede eller store og vakre trær beholdes over hogstmoden alder. Det kan her bli spørsmål om hvor lenge slike trær skal overholdes. Spesielt enkelte store trær kan det være av økonomisk interesse å drive ut. Generelt bør slike trær overholdes så lenge som mulig ut fra treets levealder og forholdene på stedet. Trær som ikke har økonomisk verdi bør ikke drives ut.
4. Hogst av hule trær er ikke tillatt. Dette gjelder enten hulrommet i stammen er stort eller lite. Rekrutteringen av hule trær sikres ved at enkelte lauvtrær settes igjen ved hogst. Senere kan disse trærne svekkes eller drepes for å stå i den oppvoksende ungsog.

5. I verneskogbeltet langs sjøen er det lagt sterke begrensninger på skogsdrift. Uttak av døde eller svekkede og tørre trær eller vindfall kan skje. Blant slike uttak regnes også uttak av gran som generelt er svekket i verneskogen. Uttak av gran vil ha gunstig effekt på verneskogens struktur, vindbestandighet og levetid.

Det er aktuelt å søke å forebygge skade på verneskogen gjennom stedvis foryngelse slik det er spesifisert i de eiendomsvisе driftsplaner.

Strandsonen og verneskogbeltet er angitt på kart nr. 4 i vedlegg 2. Verneskogbeltet er også angitt i beskrivelsen av den enkelte skogeiendom i de eiendomsvisе driftsplaner. På Albys grunn omfatter verneskogbeltet behandlingseenhetene 10, 14, nedre halvdel av 2, 23, 25, 11 og skogvegetasjon nedenfor dyrket mark fram til Fiskehytta. Eiendommen Nirvana ligger innenfor verneskogbeltet.

Vedrørende skjøtsel av skogarealene er utarbeidet eiendomsvisе driftsplaner for skogene på Reier, Kubberød, Alby, Rød og Kase. Disse har gyldighet for en 10-års periode.

Skjøtelsplanen legger opp til en mer aktiv skjøtsel enn hva det tidligere har vært i skogområdene. Skogskjøtselen vil likevel bære preg av forsiktighet, noe som er riktig med bakgrunn i de rådende vekstfaktorer (klima, jordbunn). Vernebestemmelsene er således ikke til vesentlig hinder for forvaltningen av skogen, selv om disse legger visse begrensninger på skogskjøtselen. En forsiktig skogbehandling sikrer dessuten i større grad mot kalamiteter, kant- og gjenvekstproblemer en ville fått med mer intensive hogst- og driftsmetoder. Trelagskifte eller grøfting av større skogpartier hadde heller ikke vært aktuelt. Skjøtsel av verneskog vil uansett kreve stor forsiktighet.

Gjennomføring av hogst bør skje etter at blinking er utført av skogbrukssjef og oppsynsmann etter anmodning fra grunneier.

Tiltak i skogen som ikke er nevnt i de eiendomsvisе driftsplaner kan bli aktuelle hvis uforutsette hendelser inntreier eller forutsetningene for driftplanen endres vesentlig. Slike tiltak må være i tråd med de retningslinjer som er gitt i skjøtels- og driftsplaner og bør drøftes med skogbrukssjef og oppsynsmann.

Skjøtsel av parkskogen og gårdsskogen på Grønli er ikke endelig avkart. Det blir lagt opp til en frivillig avtale mellom grunneier og forvaltningsmyndigheten vedrørende skjøtsel av Grønlistkogen/Grønliparken, der både naturfaglige og kulturhistoriske interesser søkes ivaretatt.

2.9 Parkanlegg

Med parkanlegg menes alléer, hageanlegg og parkskoger. Oversikt over disse er gitt på vedlagte kart nr. 1 (vedlegg 2).

Størst landskapsmessig betydning har anleggene på Reier, Grønli, Alby og Kubberød som sammen omkranser verneområdets største landskapsrom. Ved de andre anleggene er det særlig alléene og allérestene som danner viktige landskaps-
trekk.

Tiltak som kan innvirke på parkens vesentlige elementer eller dens karakter, faller inn under vernebestemmelsenes kap. IV-1, forhold som kan endre landskapets art eller karakter.

Parkanleggene karakteriseres nettopp av overmodne, frodige og forvokste busker og trær. Et overordnet hensyn må derfor være å bevare de gamle busker og trær selv om pryddverdien av nye kan være større.

Til vedlikehold av alléer og planleggingstiltak i denne forbindelse kan forvaltningsmyndigheten gi økonomisk støtte. Slike arbeider administreres av oppsynsmann i samråd med grunneier, og det trekkes inn faglig bistand utenfra etter behov. Tilskudd må vurderes i hver enkelt sak.

Det bør utarbeides en langsiktig plan for restaurering og vedlikehold av hageanlegg og alléer. Spesielt krever de kulturhistorisk verdifulle anleggene på Alby, Grønli og Reier en nærmere faglig vurdering.

Parken og hagen på Alby kommer i en særstilling fordi stedet er i offentlig eie og åpent for publikum. Flere uløste problemer omkring trafikkavvikling, parkering, ferdsel, slitasje, bruk og restaurering av bygninger m.m. gjør at det kreves en samlet planlegging for opprusting av utendørsanlegget. Grunnleggende forutsetninger må være en antikvarisk og landskapsmessig helhetsløsning hvor det tas hensyn til kulturhistoriske verdier som grotte, murverk, alléer m.v., med forsvarlig sikring av trær og undervegetasjon, såvel som et gjennomarbeidet trafikk- og ferdselssystem. For parkskogen og gårdsskogen på Grønli vil det bli utarbeidet en avtale mellom grunneier og fylkesmannen i Østfold.

2.10 Trerekker, lunder og enkeltrær

Trær utenom de ordinære skogarealer er vernet mot hogst. Slike er trerekker, lunder og enkeltrær, både av naturlig og plantet herkomst. Forekomstene er tegnet inn på kart nr. 1 (vedlegg 1).

Beskjæring og rydding mot dyrka mark må skje med moderate inngrep som beskjæring av lavhengende greiner og rydding av lauvoppslag. Ved rydding bør stubbebehandling benyttes framfor sprøyting av lauvoppslag.

Det vil være en fordel for landskapsbildet og helheten i verneområdets vegetasjon om det kunne få etablere seg trekker av stedegne lauvtrær langs Biørn Biørnstads veg fra Charlottenborg til Tronvikvegen. Likeledes en trekke langs nord - sørgående bekk som utgjør delet mellom Reier og Alby.

2.11 Enkeltrær av spesiell betydning

Enkelte gamle trær utenom hage- og parkanleggene er spesielt store og vakre. Som enkeltobjekter bidrar de meget sterkt til å heve landskapets opplevelsesverdi. Det anses som vesentlig at disse trærne sikres et stabilt livsmiljø. Her skal spesielt nevnes:

1. Lind ved port til Jeløy radio.
Stammen er beskyttet med et gjerde for at beitedyr ikke skal skade barken. For øvrig ingen spesielle tiltak.
2. Eik i skogkant øst for Reier.
Tiltak: Treet bør gis noe bedre lystilgang og redusert konkurranse fra yngre lauvtrær ved ytterligere fristilling.
3. Lind i skogsbyn øst for Solbergstua, Reier.
Ingen spesielle tiltak.

Egenartede trær i skogsområder er registrert i de eiendomsvisse driftsplaner og omtalt i kapittel 2.8.

2.12 Kulturminner, gårdsanlegg og bygninger

I formålsparagrafen trekkes de kulturhistoriske forhold inn som vesentlige for landskapet - jfr. kap. III i vernebestemmelsene (vedlegg 1):

"Formålet med landskapsvernområdet er å bevare det egenarede natur- og kulturlandskap på søndre Jeløy med de geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets særpreg."

Slike kulturhistoriske elementer er bl.a. fornminner, bygninger, gårdsanlegg, steingjerder, ruiner, parkanlegg og alléer.

Hovedbestemmelsen for bygninger sier at - jfr. kap. IV-2 i vernebestemmelsene (vedlegg 1):

"Ombygging eller omfattende eksteriørmessig utbedring av eksisterende bygninger skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten."

Det er her gitt rom for skjønn for hvor mye som kan gjøres med et bygnings-eksteriør før dette krever godkjenning. Dette vil kunne variere noe fra bygning til bygning. Generelt kan sies at omgjøring som samtidig endrer bygningens utseende m.h.t. form, farge eller materialbruk krever godkjenning.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for "oppføring av bygninger og anlegg i tilknytning til landbruk", men slike tiltak må godkjennes av forvaltningsmyndigheten. Slike nybygg bør gis en utforming som harmonerer med den eksisterende bebyggelse og landskapet omkring. Fortrinnsvis bør eksisterende ubrukte bygninger settes i stand og tas i bruk før det settes igang nybygging.

Det kan bli aktuelt å utarbeide en plan for istandsetting og vedlikehold av de kulturhistorisk mest interessante bygningene som grunnlag for økonomisk tilskudd i samarbeid med grunneierne, riksantikvaren og Østfold fylkeskommune - jfr. brev fra riksantikvaren (vedlegg 3).

Steingjerdene anses som et av landskapsvernområdets viktigste kulturminner. Det bør igangsettes vedlikeholds- og restaureringsarbeider på disse. Arbeidene bør omfatte reparasjoner, fjerning av småtrær som er iferd med å sprengte ut gjerdet og fjerning av mindre steinmengder som er henlagt på eller inntil gjerdet. Arbeidene organiseres og finansieres av forvaltningsmyndigheten ut fra prioritering og tilgang på midler.

Nye steingjerder kan settes opp der det tidligere har vært slike.

Det henvises for øvrig til kapittel 2.9.

3. VESENTLIGE AKTIVITETER UTENOM LANDBRUK

3.1 Ferdsel

Antall personer som ferdes i området er stort og slitasjen på områdets vegetasjon er betydelig. Tiltak som medfører at ferdselsmengden øker, bør derfor unngås. Større organiserte aktiviteter av sportslig karakter eller som i liten grad er knyttet til stedets egenart, bør ikke arrangeres i området.

Enkelte steder bør slitasjedepende tiltak iverksettes. Endel våte partier på hovedstiene i Rød- og Albyskogene bør fylles med grus i midten slik at ferdselen kan gå i den opprinnelige traséen.

De mange småstier som finnes, særlig på Reieråsen og sør i Kase skog (Stalsberget), kan være vanskelig å redusere. Noe bedring av forholdene på Reieråsen kan påregnes hvis hovedstiene fram til Kikut merkes og utbedres noe, samtidig som ryddingsavfall brukes til å tette igjen innfallsporter for småstiene.

Gjennom skogsdrift kan det lett etablere seg nye stitraséer. Det er viktig å påse at hogstavfall fjernes fra eksisterende stier og istedet brukes for å dempe mulighetene til å ferdes i hogstområdet for øvrig.

De områder som i dag ligger som lite beferdede lommer må opprettholdes slik av hensyn til plante- og dyrelivet. All tilrettelegging for ferdsel må skje i det eksisterende tur- og veinett.

En slik tilrettelegging omfatter vesentlig bedre kanalisering av ferdsel. Forvaltningsmyndigheten har utarbeidet et kart over anbefalt turvei og stinett, se vedlegg 2. Traséene er inntegnet i forståelse med grunneierne og Moss kommune.

Stier og veier i den vestre delen av området er merket til allmennhetens informasjon. Dette bør fullføres for hele området. Skiltene er standardisert.

Det bør gjøres følgende avtaler med grunneiere om bruk av veier/stier:

1. Avtale med grunneier på Grønli om bruk av gårdsveien fra Bergersborg til dammene.
2. Avtale med grunneier på Reier om bruk av veier/stier fra Reier skole/ Jeløy Kurbad over Solbergsletta til Alby.
3. Avtale med grunneier på Rød om ikke å pløye for langt ut mot kanten av jordene langs stien fra B. Biørnstads vei til Rødsåsen, inkludert stien langs Ridebanen. Avtalen bør også omfatte en tillatelse til å sette istand denne stitraséen.

Ved dammene i delet mellom Alby og Grønli bør det tilrettelegges for nødvendig kryssing av grøfter ved å bygge enkle broer.

Stitraséen langs gjerdet på vestsiden av båtforeningens lokale bør ryddes slik at den blir farbar. Øverst i denne stien er det montert en svingport som er i dårlig forfatning. Den fungerer ikke etter hensikten og bør fjernes. På vestsiden av parkeringsplassen bør det settes opp gjerde slik at gående på vei mot Hesteberget ikke kommer ut på jorden til Tronvik gård.

Ferdselen i området er regulert av friluftslovens generelle bestemmelser. For friluftsområdet på Alby er det innført egne bestemmelser med hjemmel i friluftsloven (vedlegg 4). Av hensyn til publikum vil det være fordelaktig med felles bestemmelser for hele området.

Det anses som lite aktuelt med ytterligere opparbeiding og tilrettelegging i friluftsområdene. Tiltak som demper slitasje på vegetasjonen kan vurderes. Toaletter bør settes opp. Ved parkeringsplassen på Alby er det behov for dette i sommerhalvåret. Toalettet på Albystranda bør få vokse inn med busker og trær, om nødvendig plantes trær.

3.2 Større virksomheter

Jeløy Radio

Televerket har siden 1931 drevet et radiosenderanlegg på søndre Jeløy. Virksomheten medfører at tidligere jordbruksmark på Vangen ligger som permanent grasbeite med ferdselsforbud. Dette er et verdifullt bidrag til verneområdets mangfold av naturtyper og er av vesentlig betydning for flere plante- og fuglearter. Anlegget har en rekke antenner, master, jordkabler, ledningsspenn m.v.

Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vanlig drift og vedlikehold av anlegget - jfr. kap. VI-2 i vernebestemmelsene (vedlegg 1). Anlegget er underlagt de samme bestemmelser som andre virksomheter m.h.t. tiltak som kan endre landskapets art eller karakter, f.eks. "framføring av luftledninger, jordkabler eller oppføring av anlegg eller andre innretninger". Endringer og utskiftninger i anlegget er følgelig ikke å anse som vanlig drift av anlegget. Ved planer om oppføring av andre antenner, ledningstrekk o.l. må dette tas opp med forvaltningsmyndigheten.

Galleri F 15

Galleriet ligger i hovedbygningen på Moss kommunes gård, Alby. Virksomheten er formidling/visning av kunst gjennom utstillinger og kafédrift.

Besøktallet i galleriet ligger noe over 200.000 personer i året, vesentlig konsentrert til helger. Galleriet er således en av de viktigste årsaker til den store ferdselen omkring Alby, kfr. kapittel 3.1 og 3.3.

Utendørsarealene i den gamle hagen rundt hovedbygningen nyttes i galleriets virksomhet. Generelt bør visning av kunst utendørs ikke anta slikt form og omfang at det setter peg på eller virker som blikkfang i landskapet utenfor hageanlegget. Virksomheten må heller ikke medføre skade på trær eller busker.

3.3 Trafikkforhold

Problemet med trafikkavviklingen i Biørn Biørnstads veg er knyttet til driften av Galleri F 15 og friluftsområdet på Alby.

Trafikken er særlig stor når fine utfartsdager faller sammen med hendinger på galleriet.

Trafikkmengden representerer en sterk belastning på trær og vegetasjon langs veien, og er et sikkerhetsmessig problem m.h.t. brannbiler og ambulanser til deler av verneområdet.

Problemet er at det kommer flere biler inn på veistrekningen enn det er kapasitet til. Det er særlig svingen ved Charlottenborg og alléen på Alby som er nåløyer. Parkeringskapasiteten på Alby overskrides også på dager med mange besøkende, og parkering i og langs veien forverrer trafikksituasjonen ytterligere. På ekstra store utfartsdager er det behov for trafikkovervåking.

Trafikkbelastningen vil også bli mindre hvis arrangementer som ikke direkte er knyttet til driften av galleriet blir lagt til andre steder. Ved planlegging av arrangementer bør publikumsbesøket søkes fordelt jevnest mulig over tid.

Moss kommune fremmet i 1990 en kommunedelsplan for søndre Jeløy. I denne foreslås en ny bilveg fra gartneriet parallelt med Albyalléen frem til parkeringsområdet på Alby. Dessuten foreslås en gang-/sykkelveg langs Biørn Biørnstads veg. Det er lite sannsynlig at disse tiltak vil bedre trafikkforholdene vesentlig. Kommunedelsplanen er ikke endelig stadfestet.

3.4 Telefon og elektrisitetsnett

Innenfor verneområdet er det mange forskjellige luftstrekk til tele- og elektrisitetsforsyning. Disse er godt synlige i terrenget og virker som et fremmedelement i landskapet. I traséene skjer også en tilbakevendende beskjæring som går utover verneverdig trevegetasjon.

Ved omlegging eller omfattende vedlikehold av luftnettet bør det vurderes å legge dette i kabler i bakken. Ved graving av ledninger eller rør til andre formål, bør el.-verk og televerk kontaktes for å få vurdert mulighet til å fjerne nærliggende luftspenn og stolpefester.

4. FRILUFTSOMRÅDER. SIKRING

Deler av eiendommen Alby er tidligere sikret som friluftsområde. Utover dette synes det lite aktuelt å foreslå offentlig erverv/servitutt av private arealer til friluftsmål innenfor landskapsvernområdet.

5. TILSYN OG FORVALTNING

5.1 Tilsyn - forvaltningsmyndighet

Forvaltningsmyndighet er fylkesmannen i Østfold, adr. Dronningensgt. 1, 1500 Moss (tlf. 09-254100).

Det er engasjert oppsyn i landskapsvernområdet. Kontorsted er Jeløy Naturhus, Alby gård. Oppsynet skal påse at vernereglene overholdes.

Oppsynet skal også drive informasjon om områdets natur- og kulturverdier, ferdselsbestemmelser, skjøtsel m.v. til allmennhet og brukere. Herunder også vedlikeholde tavler, skilt og grensemerker som forvaltningsmyndigheten har satt opp til allmennhetens informasjon. Den daglige drift av Jeløy Naturhus tilligger også oppsynsmannen.

Til å bistå fylkesmannen med forvaltningen av landskapsvernområdet er det etablert et "tilsynsutvalg" - jfr. kap. IX i vernebestemmelsene (vedlegg 1). Tilsynsutvalget har en representant fra grunneierne, landbruksetaten, Moss kommune, de antikvariske myndigheter, samt fylkesmannens miljøvernavdeling.

Utvalget skal avgi uttalelse til fylkesmannen i dispensasjons- og godkjenningssaker og gi råd om planlegging og gjennomføring av skjøtselstiltak. Tilsynsutvalget er et sentralt ledd i forvaltningen av området. I vedlegg 5 er samlet et utvalg av uttalelser fra tilsynsutvalget for perioden 1984-1990.

Oppsynsmannen er sekretær og forbereder saker for tilsynsutvalget.

5.2 Annet

Byggesøknader sendes til bygningsrådet på vanlig måte. Bygningsrådet oversender søknaden til forvaltningsmyndigheten til uttalelse. Saker hvor det er tvil om inngrepet kan endre landskapets art eller karakter skal alltid legges fram for forvaltningsmyndigheten som avgjør om dette er tilfelle - jfr. vernebestemmelsenes punkt IV - 1 (vedlegg 1).

Under all planlegging av tiltak eller inngrep bør det tas kontakt med forvaltningsmyndigheten på et tidlig stadium for å innarbeide vernehensynene og forkorte senere saksbehandling. Skjøtselsoppgaver som ikke er en naturlig del av etablerte virksomheter i området, organiseres gjennom samarbeid mellom oppsynet og grunneier, evnetuelt i samråd med ekstern fagkompetanse som nevnt i skjøtelsesplanen. Gjennomføring av tiltakene er avhengig av bevilgninger fra Direktoratet for naturforvaltning.

6. SKJØTSELSPLANENS VARIGHET

Skjøtelsesplanen gjelder inntil videre. Den kan tas opp til revisjon ved behov.

7. ØKONOMI

7.1 Kostnader

De skjøtselstiltak som er foreslått i planen er betinget av at Direktoratet for naturforvaltning stiller midler til rådighet for forvaltningsmyndigheten.

Oversikt over tiltak og stipulerte kostnader (1991-kroner) de første fem år:

Skjøtselstiltak	Årlig kostnad	Engangs kostnad	Total kostnad
Rydding og slått av gamle beiter og strandenger	8.000	20.000	60.000
Bortkjøring av stein fra midlertidige deponeringssteder	7.000		35.000
Bortkjøring av eksisterende steinfylling i strandsonen		8.000	8.000
Slått/fres av jordekanter	6.000		30.000
Rydding av strandsjøppel	5.000		25.000
Merking og skilting * av turveger og andre veger			
Utbedring av stinett med slitasjedependende tiltak		7.000	7.000
Reparasjon/restaurering av steingjerder	-	-	-
Skjøtsel av alléer	50.000		250.000
Bevaring av spesielle enkeltrær		2.000	2.000
Sum	76.000	37.000	417.000

* Allerede utført.

8. LITTERATUR/KILDER

- Asheim, Vidar. 1983. Grønli - alléer og parklandskap. Registrering av kulturhistoriske landskapsanlegg ved gnr. 7/2 Grønli, Moss, etter anmodning fra parksjefen i Moss. Østfold kulturminnevern. 9 s.
- Bruun, Magne. 1985. Historiske hager på Søndre Jeløy. Inst. for landskapsarkitektur, NLH. Notat, 19 s.
- Børset, Asbjørn. 1981. Forslag til plan for landskapsvernområde på Søndre Jeløy i Moss. 28 s. + vedl. (Utarbeidet for fylkesmannen i Østfold.)
- Eriksen, Bjørn. 1974. Avifaunaliste for Jeløy. Rapport nr. 1.
- Fylkeslandbrukskontoret/fylkesmannen i Østfold. 1990. Skjøtsel av alléer. Seminarrapport, 54 s.
- Fylkesmannen i Østfold. 1976. Naturvernregistrering i Østfold. 421 s.
- Fylkesmannen i Østfold. 1983. Senter for informasjon om natur og landskap, Søndre Jeløy. Plan for oppbygging og drift. Rapport, 17 s. + vedl.
- Fylkesmannen i Østfold. 1985. Skogen på Grønnli gård i Søndre Jeløy landskapsvernområde, Moss. Notat, 5. s. + vedl.
- Fylkesmannen i Østfold. 1988. Søndre Jeløy og Galleri F15. Natur og kultur i Søndre Jeløy landskapsvernområde. Hefte, 44 s.
- Fylkesmannen i Østfold. 1990. Jeløy Naturhus 1985-1990. Rapport 3. 17 s. + vedlegg.
- Hagen, Yngvar. 1959. Dyrelivet omkring Alby. Manuskript (upublisert).
- Lindbæk, Sofie A. 1929. Gamle Minder fra Christiania og Jeløen. Fru Sofie Volds Eringdringer. H. Aschehoug & co, Oslo. 201 s.
- Johnsen, Frode Hjorth. 1984. Skjøtelsplan for Albyskogen i Søndre Jeløy landskapsvernområde. Hovedoppgave, Inst. for skogskjøtsel, NLH. 151 s. + vedl.
- Kilander, Carl Erik og Egil Loftesnes. 1973. Søndre Jeløy som landskapsvernområde. Registrering med hovedvekt på naturgrunnlaget: Vurdering, samt forslag til verneplan. Hovedoppgave, Inst. for skogskjøtsel, NLH. 125 s.
- Langdalen, Erik og Olav Stav. 1974. Jeløya. Analyse av verneverdier, naturmiljø og kulturlandskap. Inst. for jordskifte og eiendomsutforming, NLH. 84 s. + vedl.
- Pettersen, Terje. 1983. Stell og fornying av gamle alléer, med eksempel fra Alby-alléen, Jeløya. Semesteroppgave DF 5, NLH. 13 s.

- Pettersen, Terje. 1984. Søndre Jeløy landskapsvernområde. Hage- og parkanlegg i et herregårdslandskap. Hovedoppgave, Inst. for landskapsarkitektur. 94 s.
- Schmedling, Tor. 1985. Ferdsel i Søndre Jeløy landskapsvernområde. En beskrivelse av ferdselsmønsteret med hovedvekt på slitasje og konflikter. Fylkesmannen i Østfold, miljøvernavdelingen. Rapport. 62 s. + vedl.
- Schnitler, Carl W. 1916. Norske haver i XVIII og XIX aarhundrede. Norsk Folkemuseum. (S. 89-93 omhandler Søndre Jeløy.)
- Schulstad, Per. 1986. Alby. Trekk fra gårdens historie. Moss. 40 s.
- Skarstein, Rune. 1985. Notat fra kulturminneregistrering innenfor landskapsvernområdet på Søndre Jeløy.
- Thelin, Arne. 1984. Ornitologiske registreringer på Jeløy. Med hovedvekt på årene 1980-1983. Østfold-natur nr. 22. 98 s.

VEDLEGG 1

VERNEBESTEMMELSER FOR SØNDRE JELØY LANDSKAPSVERNOMRÅDE I
MOSS KOMMUNE, ØSTFOLD FYLKE

I

I medhold av Lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 § 5, jf §§ 6 og 7, samt §§ 21,22 og 23, er et område på Søndre Jeløy i Moss kommune, Østfold fylke vernet som landskapsvernopråde ved Kgl. res av 23. desember 1983 under betegnelsen Søndre Jeløy Landskapsvernopråde. Etter samme lovs, § 13 er plantelivet fredet særskilt i deler av området.

II

Det vernede området omfatter gnr./bnr. 5/1,2,3,4 og 5; 6/3,5 og 15; 7/1,2 og 3; 8/1,2 og 3; 9/1,2,3 og 4; 10/1,2,4,15,23,24,34,57,58,60,61,62,63,64,65 og 110, samt Biørn Biørnstads veg 1,3,5,7,11 og 13 og Trondvikvegen 54,62,68 og 76.

Landskapsvernoprådet dekker et areal på ca. 4 500 daa.

Grensene fremgår av vedlagte kart i målestokk 1:5 000, datert Miljøverndepartementet oktober 1983.

Kartet og vernebestemmelsene oppbevares i Moss kommune, hos fylkesmannen i Østfold og i Miljøverndepartementet.

De nøyaktige grensene skal avmerkes i marka etter nærmere anvisning av forvaltningsmyndigheten, og knekkpunktene bør koordinatfestes.

III

Formålet med landskapsvernoprådet er å bevare det egenartede natur- og kulturlandskap på Søndre Jeløy med de geologiske, botaniske, zoologiske og kulturhistoriske elementer som bidrar til å gi området dets særpreget.

IV

For landskapsvernoprådet gjelder følgende bestemmelser:

1. Alle inngrep som kan endre landskapets art eller karakter vesentlig er forbudt, som f.eks. hogst av alleer, karakteristiske frittstående enkelttrær, tregrupper eller trekker utenom de ordinære skogarealene, nedringing eller annen ødeleggelse av steingjerder, uttak eller utfylling av masse, bygging av vegger, fremføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, henleggelse av avfall samt oppføring av bygninger, anlegg eller andre innretninger.

Opplistingen er ikke utfyllende. Fylkesmannen avgjør i tvilstilfelle om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter vesentlig.

2. Ombygging eller omfattende eksteriørmessige utbedringer av eksisterende bygninger skal godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
3. Områder med edle lauvtrær skal være forbeholdt disse treslag.
4. Våtlendte skogpartier må ikke grøftes.
5. Egenartede eller spesielt store og vakre trær beholdes over hogstmoden alder. Hogst av hule trær er ikke tillatt.

V

I strandsonene og den innenforliggende verneskogen er all vegetasjon fredet mot ødeleggelse ut over det som følger av lovlig ferdsel. Dette er likevel ikke til hinder for at døde eller svekkede og tørre trær eller vindfall kan drives ut. Forvaltningsmyndigheten kan videre gi tillatelse til egnede skogkulturtiltak dersom skogen rammes av skade.

Bredden på verneskogbeltet bestemmes av forvaltningsmyndigheten i samråd med skogbruksetaten.

VI

Bestemmelsene i pkt. IV og V er ikke til hinder for:

1. Gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern-, sikrings-, oppsyns-, skjøtsels- og forvaltningsøyemed.
2. Vanlig vedlikehold og drift av villaeinedommene, eksisterende veger og andre anlegg.
3. At eksisterende jord- og hagebruk skal kunne opprettholdes med driftsmåter som til en hver tid er vanlige, forutsatt at de ikke kommer i konflikt med verneformålet.
4. Oppføring av bygninger eller anlegg i tilknytning til landbruk, uttak av masse i forbindelse med slik bebyggelse, samt opparbeidelse av dammer, men slike tiltak må godkjennes av forvaltningsmyndigheten.
5. Deponering av søppel og utfylling av masse på steder anvist av forvaltningsmyndigheten.

VII

Forvaltningsmyndigheten eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides skjøttselplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtselstiltakene.

Når det gjelder skogskjøtsel bør denne legges opp slik at man får en mest mulig variert sammensetning av skogen m.h.p. alder og stedegne treslag. Det bør tilstrebes en skiktvis skogstruktur. Sluttavvirkningen skal så langt det er mulig begrenses til små flater. Skogbevokste arealer søkes opprettholdt med samme fordeling mellom barskog og lauvskog som før. Ved kjøtsel av bryn ut mot dyrket mark og andre åpninger i skogen, skal en i størst mulig grad favorisere lauvoppslag, spesielt edle lauvtrær.

VIII

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra vernebestemmelsen for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning og i spesielle tilfelle dersom det ikke strider mot formålet.

IX

Forvaltningen av vernebestemmelsene tillegges fylkesmannen i Østfold. Til å bistå med forvaltningen oppnevnes et tilsynsutvalg med følgende sammensetning:

En representant fra grunneierne,
 en representant fra skogbruksetaten,
 en representant fra kommunen,
 en representant fra de antikvariske myndigheter samt
 en representant for fylkesmannens miljøvernnavdeling.

Utvalgets medlemmer med varamenn oppnevnes av fylkesmannen etter innhentet forslag fra grunneierne, kommunen og de øvrige berørte myndigheter.

Utvalgets funksjonstid er 4 år og forutsettes å følge de kommunale valgperioder.

VEDLEGG 2

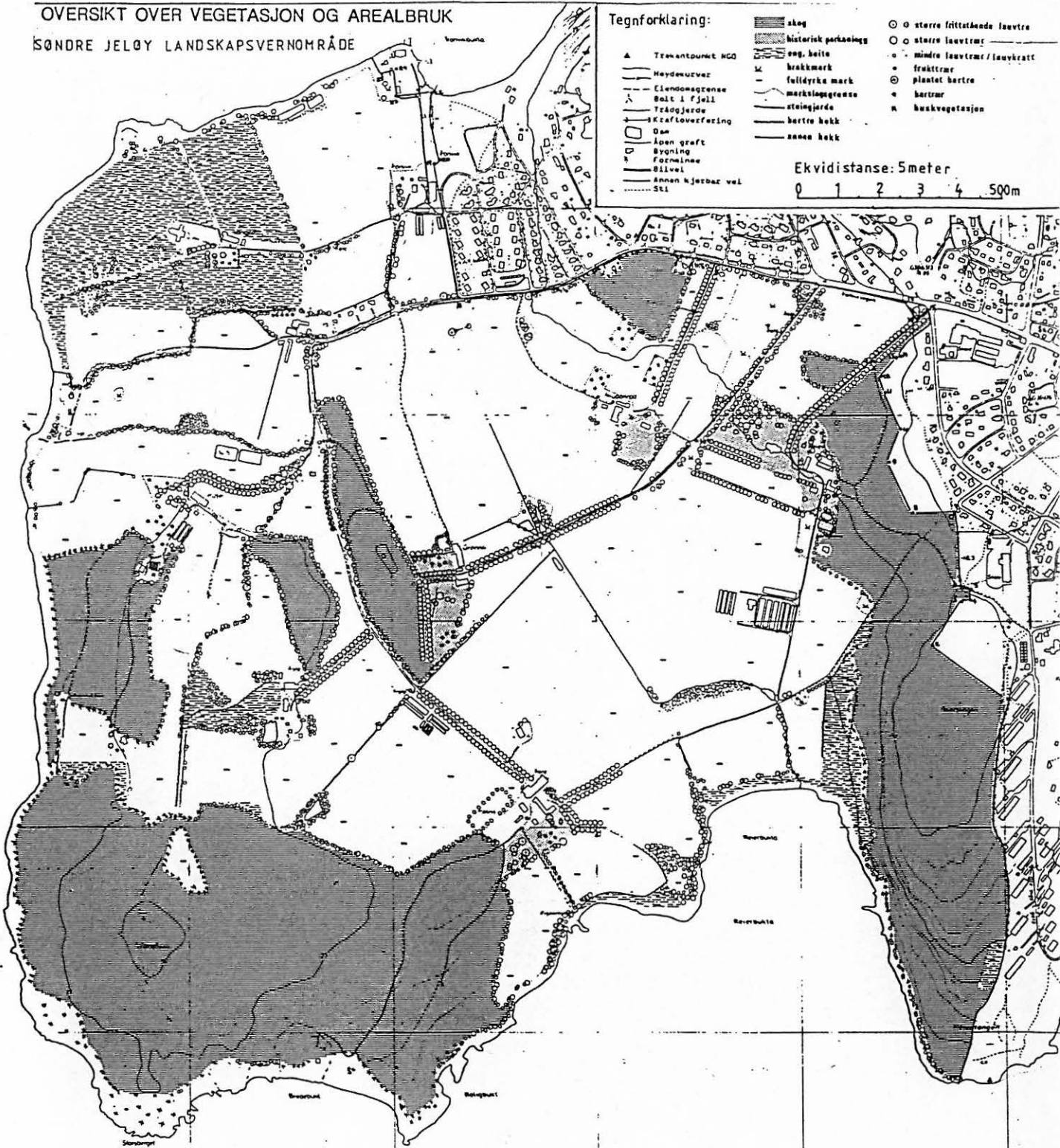
OVERSIKT OVER VEGETASJON OG AREALBRUK
SØNDRE JELOY LANDSKAPSVERNOMRÅDE

Tegnforklaring:

▲	Trekantpunkt NGD	skog	○	store frittstående lauvtrær
—	Heidewurver	historisk parkanlegg	○	store lauvtrær
---	Elendogsgrense	veg, heite	○	mindre lauvtrær / laukratt
---	Salt i fjell	M	•	frukttrær
---	Trådgjerde	brakkmark	•	plantet bartre
---	Kraftoverføring	fulldyrka mark	•	bartre
□	Dam	markslogsgrense	•	husvegetasjon
□	Åpen graft	steingjerde	—	
□	Bygning	bartre hekk	—	
□	Formelne	annen hekk		
□	Stilveit			
□	Annan kjerbar vel			
□	Sti			

Ekvidistanse: 5 meter

0 1 2 3 4 500m

STEINGJERDER
SØNDRE JELØY LANDSKAPSVERNOMRÅDE

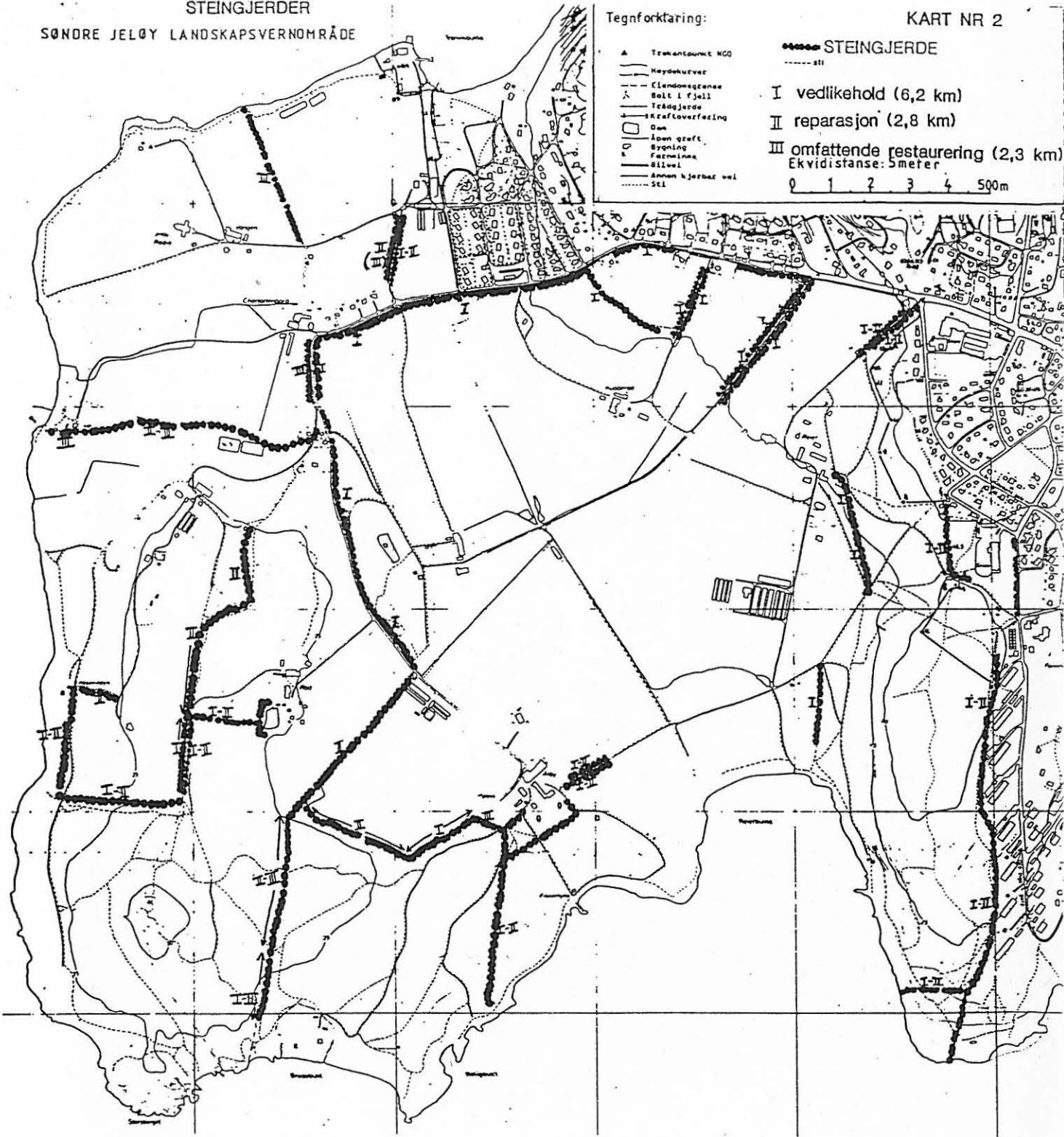
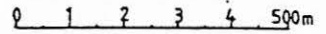
Tegnforklaring:

KART NR 2

- ▲ Trekantpunkt NG0
- Knydskurve
- - - - - Landskapsgrense
- ▲ Bolt i fjell
- Trådjerde
- Kraftoverføring
- Dam
- Iden graft
- Syning
- ▲ Færmling
- ▲ Silvel
- Annen kjerbar vei
- ..... Stl

STEINGJERDE

- I vedlikehold (6,2 km)
  - II reparasjon (2,8 km)
  - III omfattende restaurering (2,3 km)
- Ekvidistanse: 5 meter

OMRÅDE MED PLANTELIVSFREDNING

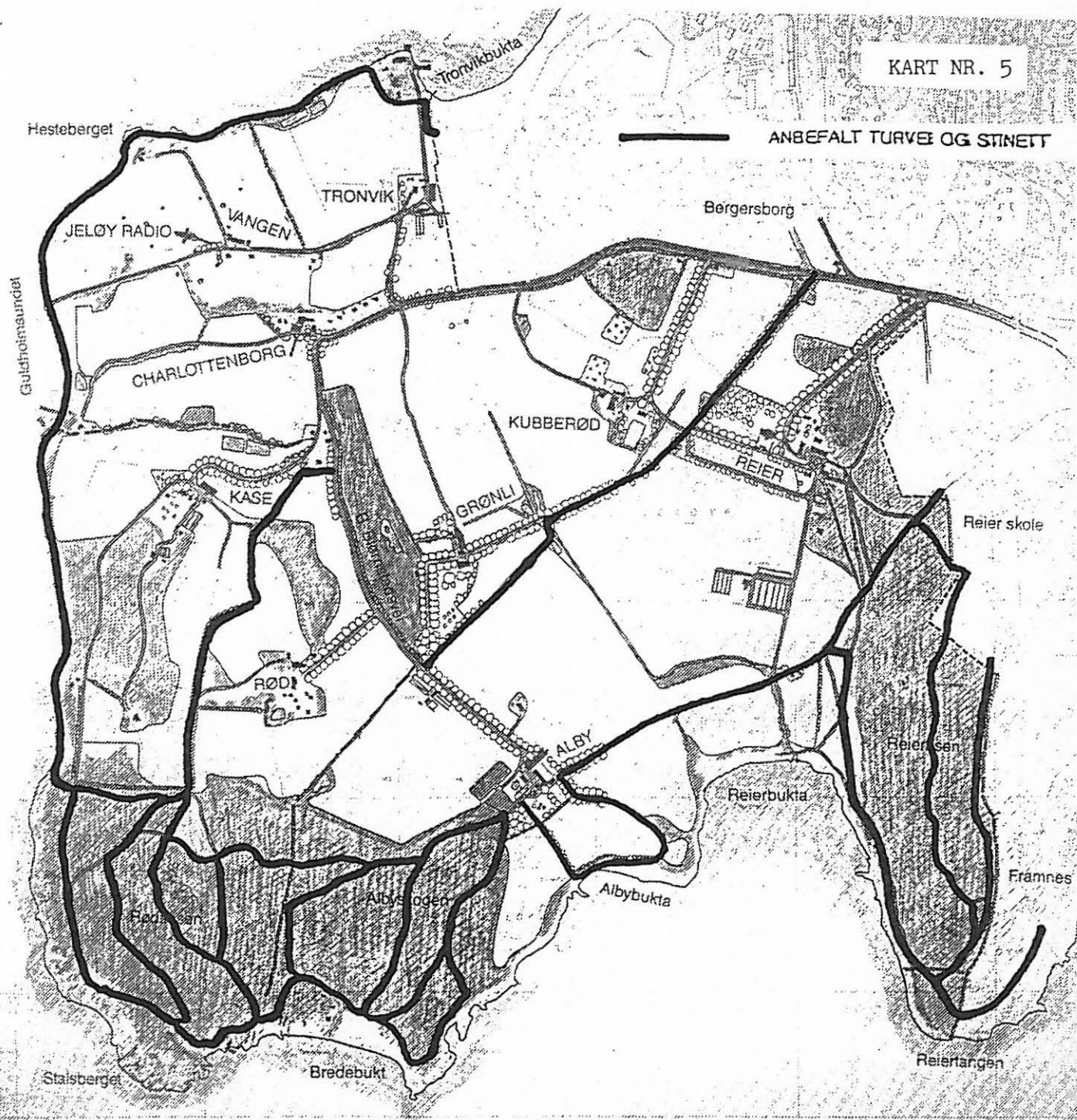
LANDSKAPSVERNOMRÅDE
SØNDRE JELØY

1:10.000

KART NR. 5

ANBEFALT TURVEI OG STINETT

VEDLEGG 3

RIKSANTIKVAREN

ADR.: AKERSHUS FESTNING, BYGN. 18 - OSLO MIL. - OSLO 1 - TLF. (02) 41 96 00

Asmund Fjellbakk
Teknisk etat
Moss kommune

1500 MOSS

DERES REF.

VAR REF. (Bes oppgitt ved svar)

DATO

5134 B-21 Je/85 UG/AT

18. desember 1985

SØNDRE JELØY LANDSKAPSVERNOMRÅDE, MOSS KOMMUNE VERNEBESTEMMELSER

Vi viser til brev av 23. oktober 1985 vedlagt diverse materiale vedrørende Søndre Jeløy landskapsvernområde.

Riksantikvaren finner Søndre Jeløy landskapsvernområde som interessant i kulturhistorisk sammenheng og er spesielt opptatt av sammenhengen mellom kulturlandskapet og bebyggelsen.

Vernebestemmelsene gir også visse restriksjoner når det gjelder eksisterende bygninger og oppføring av nye. Vi håper disse bestemmelsene vil vise seg å være tilfredsstillende i praksis.

Vi forstår behovet for utarbeidelse av en istandsettings/vedlikeholdsplan også for bebyggelsen og andre element som f.eks. steingjerder som er vesentlige i vernesammenheng, men som faller utenfor den skjøtselsplan som blir utarbeidet for landskapsvernområdet. Vi forstår også behovet for økonomiske tilskudd i en periode for å stimulere til en korrekt pleie.

På grunn av svært knappe budsjetter, og med forpliktelser overfor fredete bygninger etter lov om kulturminner, kan Riksantikvaren dessverre ikke sette av noen fast årlig sum. Vi har også vært i kontakt med Norsk kulturråd som ut fra gjeldende regler ikke kan gi tilskudd. Det arbeides imidlertid for å kunne gi tilskudd i sammenheng med verneplaner. Hvis dette går igjennom, burde Søndre Jeløy kunne presenteres som et prosjekt.

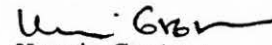
Selv om vi ikke kan avsette midler over flere år, vil den enkelte eier kunne søke oss om støtte til spesielle arbeider. Dette bør være i overensstemmelse med en istandsetting/vedlikeholdsplan, og vi har funnet å ville prioritere midler til utarbeidelse av en slik plan på neste års budsjett innenfor en ramme av kr. 20.000,-.

Riksantikvaren ville sett positivt på et samarbeid med naturvernmyndighetene for en total pleie av landskapsvernområdet og beklager at vi ikke har økonomiske muligheter til å binde oss her.

For Riksantikvaren

Jan Anderssen
Førsteantikvar

Unni Grønn

Saksbehandler: Antikvar Unni Grønn

VEDLEGG 4

ATFERDSREGLER FOR OMRÅDENE ALBY, VESTRE NES, BILE OG KVERNØYENE I MOSS KOMMUNE

Med hjemmel i lov om friluftsliv av 28. juni 1957, § 15 fastsettes følgende adferdsregler for områdene Alby, Vestre Nes, Bile og Kvernøyene i Moss kommune:

1. Adferdsreglene gjelder for områdene Alby, Vestre Nes, Bile og Kvernøyene. Enhver som ferdes i disse områdene plikter å følge adferdsreglene.

Brudd på bestemmelsene kan medføre anmeldelse og/eller bortvisning i samsvar med gjeldende rettsregler for det enkelte tilfellet.
2. Plante- og dyrelivet må beskyttes. Kommunen kan forby plukking av sårbare plantearter. Utvidet båndtvang gjelder hele året. All jakt er forbudt (jfr. vedtak i Moss formannskap 9.11.1971).
3. Motorisert ferdsel uten gyldig dispensasjon er forbudt på mindre veier i innmark og skogsveger.

Plassering av campingvogner, telthengere m.v. er kun tillatt på parkeringsplassen for dagsbesøk.

Ridning eller annen bruk av hest innenfor områdene er forbudt.

All telting på Alby og Vestre Nes er forbudt.
4. Bålbrenning er forbudt. Forbudet gjelder ikke nærmere anviste og tilrette- lagte ildsteder.
5. Landgangsbryggene skal brukes til iland- og ombordstigning. Det er ikke tillatt å fortøye båt i landgangsbrygger.
6. Papir og annet avfall skal den besøkende legge i oppsatte søppelstativer. Hold strendene rene - flaskeknusing må ikke forekomme.
7. Det skal vises hensyn overfor fastboende og andre på stedet. Unødig bråk og støy skal unngås. Demp radio og kassettpiller.
8. Reglene trer i kraft tre uker etter at reglene er kunngjort i Norsk lysningsblad.

Adferdsreglene er stadfestet av fylkesmannen i Østfold den 29. januar 1985.

Handwritten signature of the County Governor of Østfold.

VEDLEGG 5

UTDRAG AV VEDTATTE UTTALELSER I TILSYNSUTVALGET

Bygninger

Tilbygg på Galleri F15

4.4.84

Utvalget framlegger følgende forutsetninger:

1. En størst mulig sone rundt trærne avgrenses med gjerde. Innenfor denne sone må anlegg og maskinbruk ikke forekomme.
2. Gravekantene gjøres så rette som mulig ved spunting.
3. Kjellerveggene mot sør gjøres vanntette slik at drenering kan unngås. Tett jordmasse fylles inntil raskest mulig, for å unngå uttørking i trærnes rotsone.
4. Skader på rotsjikt må unngås der fundamentet legges oppå bakken.
5. Mekaniske skader på trærne må ikke forekomme i byggeperioden.
6. Terreng/beplantning omkring må gis en fullverdig tilpasning til det øvrige parkareal.

En utbygging må ta sikte på forbedring av eksisterende funksjoner og tilbud, ikke en økt tilstrømning til området. Adkomsten til Alby må utbedres snarest mulig, slik at fastboende, annen nyttetraffikk og utrykningskjøretøyer til enhver tid kan komme fram langs veien.

Trafostasjon på Alby

19.10.84

Trafokiosken bør helst plasseres i tilknytning til eksisterende hus. Den bør i alle fall gis en eksteriørmessig utforming som står i stil til øvrige uthus og skjermes med vegetasjon.

Ombygging av låve på Kase

17.1.85

Det vil være ønskelig om grunneier i samarbeid med fylkeskonservator, herredsagronom og fylkeslandbrukskontor kunne utarbeide alternativer under et primært ønske om å bevare bygningen.

Fargevalg på bygninger på Galleri F15

12.3.85

Utvalget mener arkitektens foreslåtte fargebruk best ivaretar de kulturhistoriske interesser og landskapsmessige hensyn.

Tilbygg til gartneri på Reier

25.6.85

Det anses som vesentlig at bygningen holdes i nøytrale fargetoner og at kontrastrike felter eller blanke metallflater unngås. Sør og vest for bygningen bør det plantes en skjerm av løvtrær for å dempe virkningen på landskapsbildet. Når det gjelder materialbruk i yttervegger, bør det brukes samme utforming med gesims for å få et mer enhetlig preg på hele bygningen.

Driftsbygning på Grønli

25.6.85

Et nybygg av denne type i overgangen mellom hageanlegg og parkskog er lite forenlig med landskapsvernets intensjoner om å ivareta området kulturhistoriske egenart. Utvalget ser det som ønskelig at grunneier i samarbeid med fylkeslandbrukskontoret og fylkeskonservator får vurdere mulighetene til å bruke deler av eksisterende driftsbygning, evt. i kombinasjon med et tilbygg.

Driftsbygning på Kubberød

20.11.85

Utvalget ser positivt på en restaurering/utbedring av bygningen slik at den fortsatt kan ha en funksjon i gårdens drift. Det vurderes som viktig at bygningen ikke endres for mye mhp. utvendig form, farge og materialbruk.

Pumpestasjon for kloakk på Alby

1-2.4.86

Etter utvalgets mening bør bygningen ligne mest mulig på en tradisjonell uthusbygning. Utvalget mener derfor at det bør brukes teglstein på taket. Det ville også være ønskelig med stående panel. Fargen bør velges slik at bygningen ikke stikker seg fram i landskapet.

Driftsbygning på Kubberød

6.6.86

Utvalget vil tilrå at det brukes tradisjonell stående panel på alle veggene. Slik situasjonen er vil utvalget kunne akseptere plater på taket på denne bygningen.

Drivhus på Røed

10.11.86

Utvalget har ingen innvendinger mot plasseringen.

Ny driftsbygning på Tronvik gård

28.1.87

Utvalgets oppfatning er at oppføring av driftsbygning bør godkjennes. Det må imidlertid knyttes visse betingelser til eksteriøret som med hensyn til materialbruk og fargevalg må følge det som er vanlig i landskapsvernområdet. Utvalget ser helst at det brukes teglsteinstak ut fra landskapsmessige og tradisjonelle hensyn og at det var teglsteinstak på den nedbrente bygning.

Kloakkrenseanlegg på Tronvik

29.4.87

Utvalget vil ikke motsette seg en plassering i Tronvikområdet. Det forutsettes at utvalget blir holdt orientert i det videre arbeidet med lokalisering og detaljplanleggingen av anlegget.

Langtidsplan for bygninger på Kase

29.4.87

Utvalget ser det som positivt at grunneier vil ivareta gårdens relativt store bygnings-masse. (...) Når det gjelder det skisserte opplegg for bygninger utenfor selve gårdstunet, stiller utvalget seg skeptisk til oppføring av nye bygninger i eller tett inntil det gamle hageanlegget.

Utvalget vil anbefale en løsning hvor disse bygningene erstatter hhv. kjeller og kyllinghus.

Telefonkiosk på Alby

6.10.87

Utvalget ser ikke å kunne tilrå en plassering av en telefonkiosk med et utseende som ikke passer inn i bygningsmiljøet.

Plassering av kloakkrenseanlegg

9.12.87

Momenter fra utvalgets uttalelse:

- Det bør legges stor vekt på kriteriene for plassering og utforming.
- Beplantning og annen skjerming bør vurderes nøye.
- Med hensyn til plassering bør tilpasning til eksisterende bygninger i området vurderes, det samme gjelder plasseringen som frittliggende eller inntil andre bygninger på Radiostasjonen.
- Strandsonen må holdes mest mulig urørt og anlegget trekkes vekk fra sjøen.
- Veibygging må begrenses til et absolutt minimum, og eksisterende veier må benyttes så langt råd er.
- Det er ikke aktuelt å lagre eller kompostere slam i landskapsvernområdet.

Bygninger på Nirvana

9.12.87

(Planer om utskifting av port i båthuset, omlegging av tak på garasjen og skifte til teglsteinstak på sidebygningen.)

Utvalget har i utgangspunktet ikke motforestillinger mot tiltakene, men forutsetter at det tas særlige hensyn i bruk av farger.

Bygging av redskapshus på Røed

14-18.1.88

Utvalget vil tilrå at byggingen godkjennes under forutsetning av at en unngår blanke flater og at fargen holdes som på de andre uthusene. Utvalget vil anbefale at det tas hensyn til det totale bygningsmiljø på gården ved å legge teglsteinstak også på denne bygningen.

Tilbygg/omgjøring av kårbolig

14-18.1.88

Utvalget mener det bør gis tillatelse til de omsøkte byggearbeider under forutsetning av at bygningen får teglsteinstak og gis en farge som de øvrige uthusbygninger på gården.

Ny driftsbygning på Grønli og bygging av redskapsskur på Reier 19.5.88

Utvalgets oppfatning er at oppføring av bygningene bør godkjennes under forutsetning av at det nyttes tradisjonelle materialer i bygningene. Dette innebærer stein på taket og trematerialer i veggene. Dører/porter lages også i tre dersom det finnes teknisk/økonomiske løsninger som er forsvarlige. Eventuelle leddheisporter i aluminium bør mattbehandles.

Tilbygg på hovedbygning på Grønli 19.5.88

Utvalgets oppfatning er at tilbygget ut fra landskapsvernområdets verneregler bør godkjennes.

Ombygging av hovedbygning på Røed 19.5.88

Utvalgets oppfatning er at ut fra landskapsvernområdets verneregler vil man ikke gå imot en ombygging av hovedbygningen på Røed, men rette en tilråding om at sidefløyene tones ned.

Tilbygg/ombygging B. Biørnstads vei 27 31.1.89

Utvalget vil tilrå en endring av husets sydfasade, og ber om at arkitektkontoret Stenseth og Grimsrud blir bedt om å kontakte Rolf Atle Bråten for å diskutere seg fram til en løsning som han kan godkjenne.

Nytt grønnsakslager på Røed 5.89

Plasseringen blir såpass skjermet at utvalget ikke har vesentlige innvendinger mot oppføring av grønnsakslager med lecavegger og stålplater på taket.

Nytt våningshus og garasje på Charlottenborg 19.12.90

Utvalget peker på at man ved oppføring av bygninger i landskapsvernområdet må ta hensyn til stedlig byggeskikk. Man er derfor noe skeptisk til en del detaljer ved de forelagte tegningene. Man ville bl.a. se det som ønskelig med en mer nøytral fasade, herunder et enklere inngangsparti. Man har også kommentarer til takfall og vindusutforming. Rolf A. Bråten tar kontakt med byggherren med tanke på å diskutere seg fram til visse eksteriørmessige forandringer.

DAMMER, BEKKER, GRØFTER

Vanningsdam på Charlottenborg

17.1.85

Utvalget anbefaler alt. I hvis dammen utformes innen følgende begrensninger:

1. Damkanten trekkes minst 5 m ut fra steingjerdet mot Kase og midtlinjen av askerekka på østsiden. Dammens kant skrås ned med maks. 45 grader.
2. Mot vest legges damkant inntil orebestandet.
3. Orebestandet midt i området beholdes som en øy i dammen under forutsetning av at det ikke oppstår vesentlige tekniske problemer. Øya kan kortes ned til 15 m i nord-sør retning. For øvrig beholdes bestandets bredde i øst-vest retning.
4. Mot dyrket mark beholdes 3 meters bredde med naturlig vegetasjon.
5. Vannstanden må ikke heves over naturlig grunnvannsstand.
6. Pumpehus plasseres ved damkanten i nordvestre eller nordøstre hjørne.
7. Det kan tas ut inntil 4000 kubikkmeter masser.
8. Utgravede masser transporteres ut av verneområdet eller deponeres på innmark ved gårdsvei inntil skriftlig tillatelse til endelig deponering foreligger fra forvaltningsmyndigheten.

(Søknaden ble senere trukket tilbake, og ny søknad om alternativ plassering fremmet. Denne ble behandlet 29.4.85.):

Inngrepet vil endre området preg i liten grad og dispensasjon kan gis. Selve stranden må ikke utsettes for uttak, oppfylling eller transport av masse, og naturlig vegetasjon må få etablere seg rundt dammen. Det bør plantes or eller vier rundt dammen rett etter at arbeidene er avsluttet. Et evt. pumpehus bør plasseres i dammens sørøstre hjørne. Det forutsettes at oppsynet kontaktes før arbeidene igangsettes for å merke graveområdets avgrensning mot sjøen.

Lukking av grøft på Kase

29.4.85

I dette tilfellet vil ikke utvalget motsette seg lukking av bekken.

Vann- og avløpsledning på Alby

25.6.85

For å unngå å berøre viktige lokaliteter for en meget sjelden planteart, bør traséen legges ut til kanten av dyrket mark.

Strekningen C til D har i dag et åpent bekkeløp i et ellers fullstendig oppdyrket område. Det anses som uønsket å lukke denne bekken da dette sterkt vil forringe området verdi som livsmiljø for dyr og planter. Det anbefales å legge traséen ved siden av bekkeløpet.

Ved kryssing av steingjerde og trekke ved Tronvikveien, må de store asketrærne unngås og steingjerdet restaureres.

Nedgraving av kabler og oppføring av trafokiosker

28.1.87

Utvalget ser det generelt som positivt at ledningsstrekke legges i bakken og vil anbefale at Moss Lysverker gis dispensasjon til dette. En slik dispensasjon bør være betinget av at gravingen ikke berører steingjerdene og at trafokioskene kles utvendig med stående trepanel og pålegges saltak med teglstein. Takvinkel bør være ca. 30 grader. For å unngå graving i trærnes rotsoner bør oppsynsmannen for landskapsvernområdet ha anledning til mindre justeringer i gravetraséen når denne skal stikkes i felt. Om mulig bør det vurderes om televerkets kabler kan legges i samme grøft.

Dam på Charlottenborg/Jeløy Radio

9.12.87

Utvalget mener at evt. sprengstein bør overfylles med rullestein/dyrkingsstein og jord. Det er vesentlig å få etablert vegetasjon på skråningen. Steinfyllingen bør ikke være over 80 cm i forkant.

BRYGGER, MOLOER

Restaurering av moloen på Albystranda

19.10.84

Tilføring av sprengstein og pålegging av dekke vil gi hele moloen et nytt preg. Dette anses å komme i konflikt med verneinteressene. Utvalgets oppfatning er at opplegging av utrast molosteine og stein fra haugen på stranda, vest for moloen, er tilstrekkelig for å oppnå den ønskede virkning.

Badebrygge ved Nirvana

6.6.86

Utvalget mener at oppføring av brygge på det omsøkte sted ikke vil virke sjenerende på miljøet i området. Tiltaket vil heller ikke i nevneverdig grad forstyrre strandsonens fredede planteliv. Det er derfor utvalgets mening at det kan gis dispensasjon for oppsetting av bryggen. Det bør forutsettes at bryggen bare skal brukes til eiers/brukers egen båt, og at bryggen ikke males i skrikende farger.

Brygge ved Nirvana

9.12.87

Utvalget ber om at rullesteinene legges tilbake. Det kan beholdes og forankres noen store steiner rundt selve bryggekonstruksjonen. Som adkomstbrygge ut fra stranda, mener utvalget at det kan lages fundamenter av stein og betong slik at det kan legges en trebrygge ut. Denne bør lages slik at den kan tas inn om vinteren.

Brygge ved Jeløy Radio

9.12.87

Utvalget finner ikke å kunne akseptere den omsøkte plassering av brygge (Hesteberget). Beliggenheten er svært åpen for de omkringliggende områder og plasseringen er sentral på områdets fineste forekomst av skuringsstriper fra istiden. Utvalget vil understreke at også boltene i fjellet må fjernes.

Utvalget har ikke noe imot at radiostasjonen setter istand sin gamle brygge i bukta ved Hesteberget og imøteser eventuelt en søknad med skisse.

FERDSEL, SKILTING M.V.

Terrengløp på Alby

28.1.87

Oppsynsmannen vil be om at søknaden om å få arrangere politimesterskap i terrengløp på Alby avslås med henvisning til det som generelt er skrevet i forslag til skjøtselsplanen om organisert ferdsel av idrettslig karakter og slitasjeproblemer.

Utvalget har ingen merknader til dette.

Skilting av ferdselstraséer

29.4.87

Utvalget vil gi en generell tilslutning til forslaget om skilting av gang- og turveier. Det vil være naturlig at fylkesmannen fungerer som skiltmyndighet. Utvalget anmoder om at mulighetene for å få flg. 3 punkter med i stisystemet vurderes:

1. Vei over radiostasjon fra porten til brygge mot Gullholsundet.
2. Øverste del av Reieralléen og sti til Kvebakken.
3. Kubberødalléen med forbindelse til Grønlialléen.

Natursti på Alby

6.10.87

Utvalget vurderer en natursti som viktig i informasjons- og undervisningsvirksomheten ved Jeløy Naturhus, og kan ikke se at impregnerte stolper med nummer slik som skissert i søknaden, skulle medføre noen sjenerende endring i landskapet. Utvalget vil derfor anbefale at det arbeides videre med å legge ut en permanent natursti og at fylkesmannen gir tillatelse til at grunneier gir tillatelse.

Russearrangement på Albystranda

26.4.88

Søknaden om å arrangere russefest på Albystranda bør avslås med henvisning til den foreslåtte skjøtselsplanen.

DIVERSE

Reguleringsplan for Tronvikskogen I med tilliggende områder

2.7.84

Det planlagte inngrep i verneområdet bør kunne aksepteres under forutsetning av at

1. Steingjerdet settes opp på nytt langs ny veikant.
2. Det øverste jordlaget legges tilbake fram til steingjerdet.
3. En arbeidssone merkes tydelig i terrenget og godkjennes av herredsskogmester og oppsynsmann før arbeidene begynner.
4. Herredsskogmester blinker alle trær som skal hogges.

Flytting av port i steingjerdet ved Grønliparken

19.10.84

Utvalget mener at ny gangport på inntil 1 meters bredde kan anlegges i gjerdet tvers over veien for alléen til Røed. Porten bør gis en utforming med tregrind slik som i eksisterende port lenger sør mot Alby. Den gamle porten bør opprettholdes av kulturhistoriske hensyn og som et element knyttet til parkens struktur. Det må ikke ryddes eller anlegges nye stier gjennom skogen i forbindelse med ny port.

Tilbygg til Galleri F15 - utomhusarealer

20.11.85

Utvalget vil anbefale at fylkesmannen godkjenner planen. Arealene langs nybyggets front og under trærne bør beplantes med skyggetålende og frodige vekster.

Avfallsnedgraving på Kase

20.11.85

Utvalget anbefaler fylkesmannen å gi tillatelse til tiltaket. Gravingen må i sin helhet foregå på dyrket mark og ikke berøre vegetasjonen i jordekanten. Massene må kjøres ut av verneområdet umiddelbart og tiltaket avsluttes innen neste vekstsesong.

Felling av trær ved Jeløy Radio

20.11.85

Utvalget vil fraråde at tiltaket gjennomføres. Hogsten er planlagt i en visuelt meget utsatt del av trerekka og vil endre landskapet i en ikke akseptabel grad. Det bør utarbeides alternative plasseringer av denne antennemasta.

Oppdyrking på Charlottenborg/Jeløy Radio

9.12.87

Utvalget kan ikke se at det er noe i veien for å dyrke opp de arealene som er nevnt i søknaden, og som nå brukes til beite. Det forutsettes at oppdyrkingen ikke medfører skade på eksisterende trevegetasjon og steingjerder. Dreneringen må ikke føre til uttørking av svartorområdet ned mot sjøen. Det er derfor ikke akseptabelt å dyrke opp skråningen inntil dette svartorområdet.

Tregruppe/vindskjerm på Reier

3.4.89

Utvalget mener at kanten av tregruppen mot dyrkamark bør kunne justeres t.o.m. søndre "allérekke" inne i tregruppen. Nordre "allérekke" beholdes. I vestkant mot Alby beholdes mest mulig av tregruppens bredde.

Treskulptur på Albystranda

(Søknad om at skulpturen kan bli stående permanent)

19.12.90

Tillatelse til å bygge skulpturen ble gitt under forutsetning av at den skulle fjernes og området ryddes til opprinnelig tilstand kort tid etter at filminnspillingen var ferdig. Søknaden bør derfor avslås.